

na polju antike radi *V. Hoffiller*. Ističu se i radovi *S. Vukovića* u Vindiji te *G. Novaka* na Hvaru (Grapčeva i Markova špilja).

A. se naglo razvija nakon II. svj. r. Neki muzeji dobivaju bolje prostore (Arheološki muzej u Zagrebu), a za neke su podignuta nova zdanja (Arheološki muzej u Zadru, Muzej hrvatskih arheoloških spomenika u Splitu, Gradski muzej u Šibeniku). U Zadru pri novoosnovanom Filozofskom fakultetu utemeljena je katedra za arheologiju 1956. U zavodima za zaštitu spomenika kulture formiraju se arheol. odjeli koji obavljaju istraživanja i zaštitu arheol. baštine. Osnivaju se novi časopisi koji su u cjelini ili djelomično posvećeni arheologiji. God. 1969. obnavlja se rad Hrvatskoga arheološkog društva koje sustavno promiče arheologiju pojedinih regija na skupovima a rezultati se objavljuju u izdanjima Hrvatskoga arheološkoga društva.

Od prapov. lokaliteta istraživani su Veternica, Vindija, Vučedol, Kompolje, Danilo, Bribir, Smilčić, Cetina te otoci Brač, Hvar, Korčula i dr. Od ant. lok. važna su istraživanja u Varaždinskim Toplicama, Vinkovcima, Osijeku, Bribiru, Ninu, Zadru, Danilu kod Šibenika, Dioklecijanovoj palači, Saloni, Issi, Naroni, Dubrovniku, Brijunima, Puli, Poreču i dr. Brojna su bila istraživanja starokršć. bazilika u ant. gradovima i izvan-gradskim područjima. Srednjovj. istraživanja provodila su se u Biskupiji kraj Knina, Sv. Spasu na vrelu Cetine, Ninu, Solinu, Bijačima, Dubrovniku i dr. te brojnim nekropolama iz perioda seobe naroda i starohrv. doba. U poslijeratnom periodu djeluju brojni istaknuti istraživači: *M. Abramić, E. Dyggve, S. Gunjača, Z. Vinski, M. Gorenc, B. Vikić, K. Vinski-Gasparini, S. Dimitrijević, N. Majnarić-Pandžić, I. Mirnik, D. Rendić-Miočević, M. Suić, I. Marović, Š. Batović, J. Belošević, D. Jelovina, M. Zaninović, J. Medini, N. Cambi, Z. Gunjača, Z. Brusić* i dr.

LIT.: *Š. Ljubić*, O napretku arheološke znanosti u našoj hrvatskoj zemlji, Rad JAZU, 1886. — *F. Bulić*, Razvoj arheoloških istraživanja i nauka u Dalmaciji kroz zadnji milenij, Zbornik Matice hrvatske, Zagreb 1925. — *V. Hoffiller*, Arheologija u Hrvatskoj u zadnjih dvadesetpet godina, Obzor — Spomen knjiga 1860—1935, Zagreb 1935. — *Lj. Karaman*, Rad na polju klasične arheologije u Dalmaciji u razdoblju od sredine prošlog vijeka do danas, ibid., Zagreb 1935. — *Š. Batović*, Razvoj istraživanja prapovijesti u Dalmaciji, Rađovi. Filozofski fakultet — Zadar, 1963, 2. — *Ž. Rapanić*, Postanak arheoloških društava, njihova uloga u razvitku arheologije u Hrvatskoj, Zagreb 1981. — *M. Zaninović*, Antička arheologija u Hrvatskoj, Opuscula archaeologica, XI—XII, Zagreb 1987.

R.

ARHEOLOŠKI MUZEJ → PULA, SPLIT, ZADAR, ZAGREB

ARHITEKTURA, časopis Saveza arhitekata Hrvatske. Izlazi u Zagrebu od 1947. Objavljuje članke o arhitektonskim i urbanističkim ostvarenjima, problemima zaštite spomenika kulture, o industrijskom oblikovanju, ekologiji, prometu u gradovima, lik. zbivanjima. U tematskim brojevima razmatra se suvremena arhitektura i urbanizam u nas, očuvanje krajolika, graditeljske baštine, podizanje industrije, obnova gradova i dr. Dosadašnji glavni urednici: *N. Šegvić, V. Antolić, K. Filipović, Z. Bregovac, Z. Kolacio, V. Delfin, T. Petrović, S. Dakić i M. Hrčić*. Tiskana je bibliografija »Arhitekture« 1947—72 (1972, br. 116) i 1973—1982 (1982, br. 180—181). Četverobroj 1986. donosi prvi sustavni prikaz arhitekture u Hrvatskoj 1945—85. Z. Kol.

ARISTODIJE, slikar i zlatar (Zadar, XII—XIII. st.), podrijetlom iz Apulije. Spominje ga Toma Arhidakon u djelu *Historia Salonitana*. Pripisuju mu se minijature u *Miroslavljevu evandjelju*, koje je radio u suradnji s bratom *Matejem*.

LIT.: *C. Fisković*, Zadarski sredovječni majstori, Split 1959.

ARMANDA, Niko, arhitekt i slikar (Dubrovnik, 5. XII. 1899 — 7. XI. 1981). Visoku tehničku školu završio u Pragu. God. 1928—44. projektant novogradnji i regulacije grada Splita, 1945—66. predaje na Srednjoj tehničkoj školi u Splitu. Piše teoretske i polemičke članke u »Novom dobu«, »Jadranskoj pošti«, »Arhitekturi«, »Tribini« i »Hrvatskom glasniku« (Split) u kojima zagovara suvremenu funkcionalističku arhitekturu kubističkoga smjera pod utjecajem A. Loosa i Le Corbusiera. Autor desetak stambenih kuća u Splitu. Od 1937. bavi se slikarstvom. Samostalno izlagao 1961, 1968. i 1974. Piše stihove i putopise.

LIT.: *V. Vučetić*, U posjetu Niki Armandi, slikaru i pjesniku, Slobodna Dalmacija, I. IV. 1977. D. Kt.

ARMIRIGUS, graditelj (druga pol. XIV. st.). Sagradio gotičku kapelu Sv. Antuna Opatu u Žminju, s natpisom na pročelju: »...Magister Armirigus fecit hac ecclesia...« i god. 1381. Kapela je jednobrodna građevina sa četverokutnom ugrađenom apsidadom, bačvastim šiljastim svodom; u uzdužnim su zidovima pravokutne niše.

A. ARON, *Glumica*. Osijek, Galerija likovnih umjetnosti

LIT.: *M. Prelog*, Pred umjetničkom baštinom Istre, u knjizi: Istra, prošlost-sadašnjost, Zagreb 1969, str. 179. B. F.

ARNAUTOVIĆI, naselje kraj Visokoga u BiH. Tu su franjevci 1339/40. osnovali bosanski vikarijat i sagradili gotičku crkvu Sv. Nikole. U njoj su krunjeni bos. kraljevi, a ispred oltara pokopani su ban Stjepan II. Kotromanić i kralj Tvrtko I. Za provala Eugena Savojskoga 1697. crkva je spaljena i nije više obnovljena. Drži se da je dubrovački slikar L. Dobričević 1459/60. radio tri poliptiha za tu crkvu.

LIT.: *J. Kujundžić*, Crkva Sv. Nikole u Visokom, Dobri pastir, 1970.

R.

ARNOLD, Franjo, graditelj (Varaždin, oko 1805—1870). Javlja se u dokumentima od 1831. Gradio i pregrađivao privatne i javne zgrade u Varaždinu, Varaždinskim Toplicama, Peterancu (1836), Koprivnici, Koprivničkim Bregima (1843) i u Križevcima, gdje je 1843—45. u klasicističkom stilu pregradio i obnovio grkokatolički biskupski dvor. God. 1850. surađivao u Varaždinu na preuređenju palače Erdődy-Patačić za vojarnu.

LIT.: *M. Mirković*, O spajanju unutarnje varoši i gradskih predgrada u Varaždinu, Godišnjak Gradskog muzeja Varaždin, 1962—63, 2—3. — *M. Ilijanić*, Dokumentacija adaptacije gradske vijećnice u Varaždinu, Zbornik zaštite spomenika kulture (Beograd), 1964, 15. — *L. Dobronić*, Bartol Felbinger i zagrebački graditelji njegova doba, 1971, str. 101. — *I. Lentić-Kugli*, Varaždin, povijesna urbana cjelina grada, Zagreb 1977, str. 87. — *Ista*, Varaždinski graditelji i zidari 1700—1850, Zagreb 1981. I. L. K.

ARON, Anton, slikar (Osijek, 30. IX. 1859 — Leipzig, 31. X. 1920). Slikarstvo je učio u Budimpešti i Münchenu. Do posljednjih godina stoljeća izlaze u Zagrebu, nakon toga živi u Njemačkoj. U duhu münchenskoga akademskog realizma slika motive iz nar. života sjev. hrv. krajeva. Sudjelovao je na Milenijskoj izložbi u Budimpešti 1896. Njegova se djela nalaze u galerijama u Vukovaru (*Starica*, 1881), Osijeku (*Ciganka*, 1876; *Glumica*, 1879), Zagrebu (*Sljepica*, 1888) i u priv. zbirkama.

LIT.: *V. Lumaček*, Izložba učenika zagrebačke akademije umjetnosti u Ulrichovom salonu, Obzor, 1922, 195. — Slikarstvo XIX stoljeća u Hrvatskoj (katalog), Zagreb 1961. — *O. Švajcer*, Pregled likovne umjetnosti u Osijeku u 19. st., Osječki zbornik, 1977. O. Šr.

ARS, naziv biblioteke pokrenute 1936. u Zagrebu sa zadaćom da prikaže stanje hrv. umjetnosti. Uređivali su je Z. Vojnović, J. Konjović, Z. Munk i V. Weinert. Objavila je knjigu *Hrvatska grafika danas* 1936, prvu te vrste u